

PAVEL FARA

Pejskovi a kočičce vymyslel nové příhody

Knižku spisovatele a malíře Josefa Čapka miloval už v dětství. Stejně rád pak Povídaní o pejskovi a kočičce četl svým dětem a vnoučatům, ale aby příběhy neopakoval, začal si vymýšlet vlastní. Teď je Pavel Fara vydává knižně. Co obnáší navázat na proslulé dílo, které znají generace Čechů? A jak se na takový počín dívají Čapkovi potomci a příznivci? Jiří Sotona

„Tak to vydej,“ nadhodil někdo ze známých, když se mu Pavel Fara svěřil, že pro svoje vnučky sepsal příběhy na motivy knížky Josefa Čapka (1887–1945). Povídaní o pejskovi a kočičce poprvé vy-

šlo v roce 1929 a vyprávění o tom, jak myli podlahu, jak pekli dort nebo jak našli panenku, která tence plakala, patří do zlatého fondu literatury pro děti.

Byla to jen nevinná poznámka. Už si

nevzpomíná, kdo mu ten nápad s vydáním vnukl, ale přiznává, že do té chvíle věřil, že jeho spisovatelské počiny pro nejmenší čtenáře zůstanou v okruhu rodiny a známých. →

„Každý tu chce po sobě něco nechat, a byla v tom i troška chlapecké ješitnosti,“ připouští, „jenže když jsem o tom začal přemýšlet, naskakovaly mi všechny možné komplikace. Mým vnučkám se to líbí, ale bude se to líbit i ostatním? A můžu si vůbec troufnout vkročit do stopy tak slavného člověka, jako je Josef Čapek?“ kladl si otázky a představoval si, jak na něj lidé budou ukazovat prstem a obviňovat ho z parazitování na originálu.

„Ekonomiku vydávání knih jsem tehdy neznal, a myslím, že kdo ji zná, tak ani žádnou nikdy nevydá,“ s ironií zmiňuje další aspekt takového rozhodnutí. Je to pět let, kdy si s tou myšlenkou poprvé pohrával – a rychle ji zase zapudil. „Všechny klacky pod nohama, které jsem si představoval, způsobily, že jsem si to rozmluvil.“

Ekonomiku vydání knihy jsem tehdy neznal, a myslím, že kdo ji zná, tak ani žádnou nikdy nevydá

Rok 2020 se však nakonec ukázal jako zásadní. Pandemie covidu a uzávěry veřejného života přiměly spoustu lidí, aby svoje síly napnuli k něčemu tvořivému. Nejinak i osmapadesátiletý Pavel Fara, jenž dříve působil jako manažer ve finanční oblasti a poslední roky jej živí provozování Kurzů pro radost, portálu, který nabízí vzdělávací videokurzy pro širokou veřejnost. Sám mimochodem působí jako lektor v kurzech, které se týkají využití umělé inteligence, ale třeba také pečení kváskového chleba, což vypovídá o jeho širokém záběru. Spisovatelské ambice však až donedávna neměl.

Pohádky posílal poštou

„Pejska a kočičku od Josefa Čapka jsme vnučkám četli už mockrát a jedna z nich, Janička, se začala dožadovat nových příběhů, protože ji nebavilo poslouchat ty staré pořád dokola,“ popisuje otec dvou synů, jenž bydlí s manželkou v Rokycanech, ale dvě vnučky má v Praze a dvě v Dánsku. „Pak přišla uzávěra, kdy se nesmělo ani z okresu do okresu, tak jsem svoje příběhy začal po večerech sepisovat, strkat do obálek a posílat jednu do Prahy a druhou do Dánska.“

Jakmile se mohlo dýchat volněji, vy-

Josef Čapek byl plodný jako malíř i spisovatel.

Foto archiv PRAVO (2)

S o tři roky mladším bratrem Karlem jej spojoval vyjimečný talent.

pravil se za vnučkami s kompletními příběhy, které svépomocí svázal. „Podíval jsem se na internet, jak se to dělá, nějak jsem to spojil, slepil, udělal jsem tomu hřbet z rifloviny,“ líčí a práce nelituje. „Takhle to má asi každý prarodič. Tři hodiny děláte zdánlivě zbytečnou práci

s vázáním knížky, kterou pak vezme do ruky jedno dítě.“

Přidal i obrázky – některé sám namaloval, něco okopíroval přímo od Čapka, autorská práva ještě řešit nemusel, a knížka byla na světě. Samozřejmě jen pro domácí použití.

A proč vlastně pejsek a kočička Josefa Čapka? „Abych byl upřímný, nevybavuju si, že by mi to v dětství někdo četl,“ přiznává. „Ale vzhledem k tomu, že mám pořád doma ten starý výtisk, který jsem četl jako kluk, předpokládám, že ještě předtím mi z něj někdo z rodičů předčítal. Byla to jedna z mých nejoblíbenějších knížek. Zároveň je to jedna z těch, s níž se děti přeměňují z posluchače na čtenáře, což vidím u naší osmileté Janičky. Je to kniha laskavá, jednoduchá a má zvláštní, dětský vypravěčský způsob řeči, který ty nejmenší chytí, ale který neurazí ani starší děti nebo jejich rodiče,“ hodnotí originál, který Josef Čapek původně napsal také pro svého potomka – dceru Alenu.

Vnučku oslovil pro jistotu

Uteklo tedy pět let, než nápad uzrál. Loni dal své výtvary přečíst několika lidem, aby získal dobrozdání od nezaujatých čtenářů, a přestože jej povzbudili, zase si to kvůli možným překážkám rozmyslel. Svým způsobem ho nakopla až

skutečnost, že syn v Praze nemohl ten pracně svázaný výtisk v riflovině během návštěvy najít. Vybavil si také svá školení pro manažery, jimž vtoukal do hlavy, že pro úspěch je potřeba udělat vždycky něco navíc. „Už jsem se totiž přistihl, že to vzdávám, což nebylo dobré. Řekl jsem si, že musím zvítězit sám nad sebou.“

Když jsem dětem říkal vlastní příběhy, celkem přirozeně jsem používal jazyk původní pohádky

Protože se nejvíc obával porušení autorských práv, obrátil se na právníčku, na spolek Dilia, který zastupuje autory a držitele autorských práv, na Společnost bratří Čapků, která sdružuje příznivce obou umělců, a také na vnučku Josefa Čapka.

Celá legislativní záležitost by se v zásadě dala shrnout do jednoho souvětí: Pokud uplynulo od smrti autora alespoň se-

mdesát let a na postavy v díle se nevážou nějaké ochranné známky, smí knihu vydávat nebo z ní čerpat kdokoli.

Tak se to stalo i v případě pejška a kočičky, kteří se v uplynulých letech dočkali několika dalších příběhů od různých autorů a z různých nakladatelství. Přesto se v literárním světě jen zřídka děje, že by po smrti autora někdo napsal pokračování. Příkladem je třeba román Saturnin Zdeňka Jirotky z roku 1942, na nějž před osmi lety navázal Miroslav Macek.

Pavel Fara si ale chtěl všechno ohlídat nejen z čistě právního, ale i z etického hlediska.

„Nemyslím si, že by vaše vyprávění mělo být nazýváno pokračováním,“ vyjádřila se Čapkova vnučka Kateřina Dostálová. „Je to text, který byl inspirován četbou knížky Josefa Čapka, což je autorem završené dílo, jednou provždy uzavřený celek. Dál jde o samostatnou tvorbu, do které nemám co mluvit, a přeji vám kladné ohlasy veřejnosti.“

Svou zdrženlivost zopakovala i po přečtení knihy, ale zároveň uvedla: „Vyšlo

již vícero knížek inspirovaných Povídkám o pejskovi a kočičce, ale tato vaše je zcela v duchu původní. Je patrný soulad v čtení i vyjadřování. Čtenář má pocit přímé spolupráce autorů. Toto asi bylo vaším cílem a bylo ho dosaženo. Jistě jste udělal a uděláte radost mnoha mladým čtenářům."

Tuze zastaralé výrazy

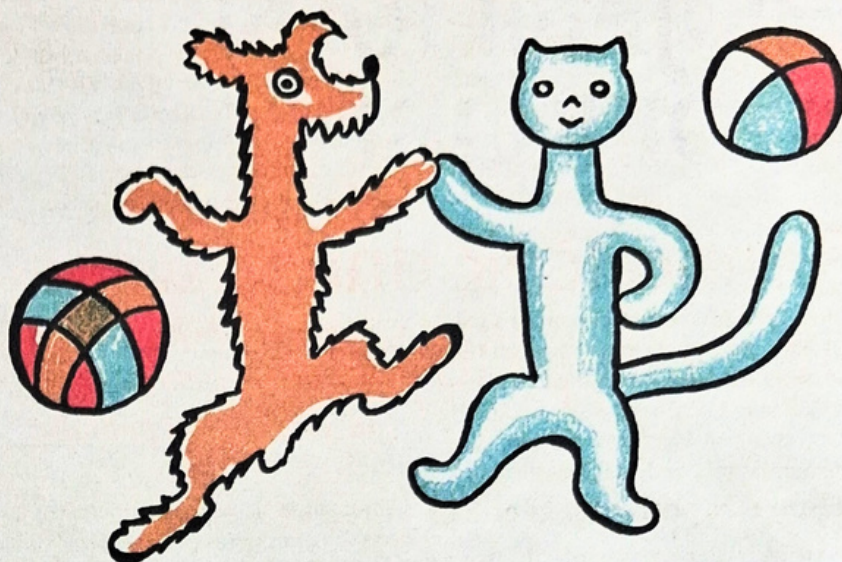
Pavel Fara se snažil, aby na populární originál navázal i stylisticky, ale nutit se do toho nemusel. „Když jsem dětem četl Josefa Čapka a pak jim řekl svůj vlastní příběh, celkem přirozeně jsem používal jazyk původní pohádky.“ Pro Čapka je podle něj typické hojně používání spojky „a“ namísto čárky (třeba ve výčtu ingrediencí do dortu) a rád také opakuje a vysvětluje, co kdo říká a dělá, snad aby se ve vyprávění neztrácel ani nejmladší děti.

Na jeho poptávku se mu s ukázkovou kresbou ozval asi tucet ilustrátorů, z nichž vybral Petra Tomana

S některými archaickými slovy se ale nový autor rozloučil, například s výrazem tuze neboli velmi, značně. „Radil jsem se o tom s manželkou Evou, proto jsem ji také nakonec uvedl v tiráži. Některé výrazy jsem ale nechal a předpokládám, že děti se pak na ně svých rodičů zeptají,“ říká Pavel Fara a uznává, že kdyby chtěl stejně jako Josef Čapek v původní pohádce sdělit, že kočička zašila pejskovi „katě dešťovkou“ musel by to dnešním dětem přeložit jako „kalhoty žízlaou“.

Novinka nese název Pohádkové výlety pejska a kočičky a je v ní osm příběhů, které částečně navazují na už prožitá, skoro sto let stará dobrodružství. Oběma hrdinům se například přijde omluvit zlý pes, jenž jim v původní pohádce snědl dort a kterého pak z toho bolelo břicho. Dojde i na propojení s klasickými pohádkami, třeba Hrnečku, vař! nebo Červená karkulka.

Pavel Fara podpořil dojem z knížky i obrazovým doprovodem. V době, kdy se podle něj autoři nebo nakladatelé stále častěji uchylují k používání umělecky oploštěných výtvarů umělé inteligence, se rozhodl sehnat ilustrátora, jenž co nejlépe naváže na originál. Na jeho poptávku se mu s ukázkovou kresbou ozval asi

Pejsek a kočička, jak je znají děti už skoro sto let.

Foto Wikimedia Commons

tucet ilustrátorů, z nichž jako nejlepšího vybral Petra Tomana.

„Jako by vypadly z Čapkova pera,“ pochvaluje si. „Kdyby kresby byly jiné, nemyslím si, že by kniha měla takový úspěch,“ tvrdí a připomíná poučku ze svých školení: „Stačí udělat jednu věc navíc a budete lepší než ostatní a dosáhnete lepšího výsledku.“

Čapkové mají stále co říct

Zjevná podoba s originálem, a to už při pohledu na obálku za výlohou, může být podle Pavla Vespalece, předsedy Společnosti bratří Čapků, poněkud matoucí. „Někdo by si mohl myslet, že je to přímo od Josefa Čapka a že se to sveze na jeho popularitě. Snad si je toho pan Fara vědom. Uznávám ale, že ilustrátor se toho chopil dobře, a ty dvě nebo tři pohádky, které jsem zatím přečetl, se povedly, proto věřím, že se budou dětem líbit,“ prozradil během slavnostního křtu knihy, jenž se uskutečnil v říjnu v Městské knihovně v Rokycanech.

Ohledně pokračování už existujících děl, obzvlášť v případě bratří Čapků, jejichž odkaz společnost udržuje, je obecně spíše skeptický. „Je to uzavřená věc. Jak by mohl někdo napsat pokračování třeba R.U.R. nebo Matky? Nechtě si každý vytvořit své nové dílo.“ Vyjádřil také přání, aby se na dílo obou bratrů kladl ve školách ještě větší důraz. „Protože to byli velcí vizionáři, obzvlášť Karel,“ připomíná Pavel Vespalec. „Ačkoli se některá jeho díla zdají jako sci-fi, tak je v nich

pravda o našem světě, což vidíme i v současnosti.“

Pavel Fara zkusil oslovit jedno významné nakladatelství, ale zdvořile mu z něj odpověděli, že navazovat na slavná díla je ošemetné, proto se do toho raději pouštět nebudou. Co obnáší vydání knihy na vlastní pěst, k němuž musel chtít nechtě přistoupit, by naplnilo samostatný článek. Netají, že ilustrace, korektura, sazba a tiskárna jej přišly na stovky tisíc. Distributor, jenž knihy rozváží do knihkupectví a skladů e-shopů, si pak z každého prodaného výtisku bere pětadesát procent. Spočítal si tudíž, že pro vrácení nákladů musí prodat alespoň čtyři tisíce kusů. A aby toho nebylo málo, zainvestoval také do audioknihy, kterou namluvil herec Václav Vydra.

K šíření povědomí o novince pomáhají Pavlu Farovi dlouholeté zkušenosti s on-line marketingem, dalším faktorem, jež spisovatel, obzvlášť ten začínající, nemůže podcenit. I díky tomu se chystá už druhý dotisk Pohádkových výletů pejska a kočičky, čímž celkový náklad stoupne na patnáct tisíc kusů.

Někteří zákazníci si knihu vyzvedávají přímo v sídle jeho firmy a ohlasy jsou podle něj zatím jen kladné. „Přijou mi krásné věci, posílají fotky. Nedávno tu byla maminka s holčičkou, šest nebo sedm let, a druhý den přišly znovu, že už si to přečetly a že mi dcera chtěla poděkovat,“ potěšilo ho. „A dneska psala jiná paní: Nedal pokoj, než jsme to přečetli celé najednou.“

jiri.sotona@pravo.cz